

Có ḥn 50,000 tịng Hy Ḷp đang đ̣c ṣ ḍng trong các ngôn ngữ đang đ̣c ṣ ḍng trên tḥ gịi! Tôi cḥa bao gị nghe nói đ̣u đó cho ṭi khi ṭi Athena (đ̣c là A Ti Na), đ̣c ṃt ṭ qụng cáo nḥc nḥ nḥ ṿy. Ṃt ng̣i Vịt Nam tò mò ṣ ṭ ḥi không bịt trong tịng ṇc mình có nḥng cḥ nào là g̣c Hy Ḷp?

Nghĩ mãi thì tḥy có. Ḅy gị ng̣i Vịt nói chuỵn ṿi nhau có tḥ nói nhanh, “Tôi ṣ pḥ tô bài báo này cho ṃi anh ṃt ḅn,” học, “Em ṣ g̣i pḥn cho anh ngay” (tḥng là em ḥa ṛi không g̣i). Chúng ta không đ̣ ý ṛng nḥng tịng “pḥn” và “pḥ tô” tìm ṿ g̣c tích thì ṭ tiên đ̣u là tịng Hy Ḷp ra c̣. Nḥng đ̣n ṿ đ̣o ḷng mình bịt cḥc tịng Pháp, sinh ra nḥng tịng Vịt nḥ “ṃt ký, hai ký” cũng đ̣u g̣c Hy Ḷp ṇa. Giáo Ṣ Nguỵn Pḥc, tác gị “Tịng Vịt g̣c ngọi qục” cḥc ṣ cho chúng ta bịt thêm nhịu tịng khác. Ṃt trong nḥng tịng Vịt g̣c Hy Ḷp đ̣c vịt trong báo chí ṛt ṣm, ṭ tḥi Ṭ Ḷc Văn Đoàn, là cḥ “lô gích.” C̣ Phan Khôi, ng̣i Qụng Nam, ṭng ḅ “cḥp ṃ” là “ông lô gích!”

Tịng Vịt, tịng Nḥt cḥu ̣ nḥ ḥng c̣a cḥ Hán nḥ tḥ nào thì các ṇc Âu Châu cḥu ̣ nḥ ḥng c̣a cḥ Hy Ḷp và cḥ La tinh nḥ ṿy; ṛi ṭ Âu Châu chúng dịn và sang Á Châu, Phi Châu mà truỵn gịng. Nḥng tịng chúng ta quen dùng nḥ Nguyên Ṭ ḷc, Dân Cḥ, Ô lanh p̣c học Ô lem p̣c, Bịn Cḥng, cḥy ma ra tông, C̣ Tḥ Ḥc, vân vân, đ̣u g̣c gác ṭ nḥng tịng đ̣c ng̣i Hy Ḷp dùng ḥn hai ngàn năm tṛc. Ṇu xóa ḅ ḥt nḥng cḥ g̣c Hy Ḷp trong ngôn ngữ c̣a loài ng̣i, ḅ ṃt c̣ nḥng khái nịm do nḥng tịng đó bao hàm, thì ṇn văn minh c̣a nhân lọi ṣ khác ḥn. Có tḥ ṣ bịn ṃt, không còn văn minh nḥ chúng ta ṿn hịu ṇa. Và nḥng c̣u chuỵn chúng ta trao đ̣i ṿi nhau ṣ ḅ đ̣y công ṃt ṭng tḥp ḥn nhịu!

Các ṭ qụng cáo dụ ḷch còn gịi thịu thành pḥ A Ti Na là ṇi phát sinh ra tḥ cḥ chính tṛ Dân Cḥ (tôi phiên âm tên A Ti Na theo ḷi nói tên c̣a dân đ̣a pḥng; cḥ “tê-ta” trong tịng Hy Ḷp đ̣c gịa pḥ âm T và S trong tịng Vịt. Ng̣i Tây hay vịt cḥ tê ta thành TH, cho nên tịng Anh vịt là tên thành pḥ này là Athens, Athenes trong tịng Pháp). Ng̣i Hy Ḷp g̣i cách ṭ cḥc vịc cai tṛ đó là “cḥ đ̣ Đê Mô,” sau bịn thành Demokratia, Democracy, Democratie, vân vân, trong tịng các ṇc khác Ng̣i Vịt cũng nḥ ng̣i Ṭu, ng̣i Nḥt Ḅn g̣i đó là cḥ đ̣ này là Dân Cḥ, ý nói ng̣i dân làm cḥ trong vịc cai tṛ. Pḥi chi khi ḅt đ̣u ḍch khái nịm này sang tịng Vịt mà các c̣ ṭ mình đ̣c nghe tṛc tịp cḥ không ḥc qua sách cḥ Hán, thì cḥc ng̣i mình đã phiên âm Demokratia thành ṃt cḥ trong đó có cḥ g̣c “Đê Mô,” tịng Hy Ḷp.

A Ti Na đúng là cái nôi c^oa ch^o đ^o dân ch^o Tây ph^ong. Nh^ong ng^oi Hy L^op đã s^ong v^oi các th^o t^oc dân ch^o t^o th^oi Pericles tr^oc đây 2500 năm, n^ou h^o tr^o l^oi s^ong ngày hôm nay, thì h^o s^ong^oc nhiên. H^o s^o th^oy l^o l^oi x^op đ^ot xã h^oi mà chúng ta g^oi là t^o do dân ch^o bây gi^o r^ot xa l^o đ^oi v^oi h^o, n^ou không nói là “ph^on đ^ong.” Ph^on đ^ong, b^oi vì nh^ong ch^o đ^o t^o do dân ch^o bây gi^o cho phép đ^o m^oi ng^oi g^op ý ki^on vào vi^oc tr^o qu^oc, m^ot đ^ou mà dân A Ti Na không th^o ch^op nh^on đ^oc! A Ti Na, đó là quy^on c^oa m^ot thi^ou s^o. Và ngay trong nhóm thi^ou s^o đó, ai nói nh^ong ý ki^on “không chính th^ong” có th^o b^o tòa án cho đi tù mút mùa! Chính vì ch^o đ^o g^oi là “dân ch^o” đó không có t^o do, không bình đ^ong, nên tòa án thành ph^o này đã đ^o x^o t^o hình nhà hi^on tri^ot Sô Crát, ch^o vì t^oi “b^ot đ^ong ý ki^on!” Ho^oc g^oi là “ch^ong l^oi chính quy^on c^oa nhân dân” cũng đ^oc!

T^oi A Ti Na t^o th^o k^o th^o 5 tr^oc Công nguyên, t^ot c^o m^oi ng^oi dân thành ph^o đ^ou đ^oc quy^on quy^ot đ^onh vi^oc c^o ng^oi n^om quy^on, quy^ot đ^onh nh^ong vi^oc quan tr^ong nh^o th^o cúng các v^o th^on, tuyên chi^on v^oi các thành ph^o khác, vân vân. Nh^ong s^o ng^oi đ^oc t^o do tham gia phát bi^ou ngh^o tr^ong ph^oi là đàn ông! Và con s^o đó ch^o b^ong m^ot 15% đ^on 25% s^o đàn ông trong thành ph^o mà thôi. Dân Hy L^op các n^oi khác đ^on đó s^ong không đ^oc đ^o. T^ot nhiên nh^ong ng^oi ngo^oi ch^ong, các nô l^o mua t^o đầu đó v^o ho^oc b^o b^ot v^o, đ^ou không đ^oc đ^o. Ngày nay mà m^ot qu^oc gia nào đ^ot ra th^o t^oc quy^ot đ^onh vi^oc chung vi^oc n^oc nh^o v^oy ch^oc ch^on s^o b^o coi là “ph^on đ^ong.”

Ch^o vì nh^ong ch^o Dân Ch^o vi^ot trong h^ou h^ot các ngôn ng^o đ^ou dùng hai ti^ong Đê Mô (demos), nghĩa là dân chúng trong ti^ong Hy L^op; cho nên m^oi ng^oi v^on coi nh^o dân Hy L^op A Ti Na là nh^ong ng^oi sáng ch^o ra cách s^ong dân ch^o. Tri^ot gia Platon đ^ot tên cu^on sách ông vi^ot v^o ph^ong pháp cai tr^o là C^ong Hòa (Republic) cho nên ng^oi ta càng th^oy trao “gi^oi th^ong dân ch^o s^om nh^ot th^o gi^oi” cho ng^oi Hy L^op là h^op lý. Nh^ong các s^o gia đã ch^onh l^oi thành ki^on đó, khi khám phá ra là t^o th^o k^o th^o 6 tr^oc Công nguyên, tr^oc khi Đ^oc Ph^ot Thích Ca ra đ^oi, l^oc đ^oa n^o Đ^o đã có m^ot n^oi s^ong theo các th^o t^oc dân ch^o, là n^oc Vaishali. Ch^o đ^o đó, Maha Janapadas, có th^o g^oi là C^ong Hòa theo l^oi nói ngày nay, trong đó m^ot nhóm ng^oi có quy^on quy^ot đ^onh m^oi vi^oc chung, không ai chi^om đ^oc quy^on c^o. Có l^o đ^oi nh^o h^ong c^oa l^oi s^ong đó mà th^oi Đ^oc Ph^ot còn s^ong, nh^ong ng^oi theo h^oc ngài đã s^ong chung v^oi nh^ong th^o t^oc dân ch^o, ngày nay còn nhi^ou tăng đoàn v^on áp d^ong. Th^oi Đ^oi Đ^o Alexander chinh ph^oc sang vùng các n^oc Ba T^o, n^o Đ^o bây gi^o, vào th^o k^o th^o 4 tr^oc Công nguyên, các h^oc gi^o tháp tùng đoàn quân c^oa ông cho bi^ot h^o th^oy dân hai n^oc Sabarcae và Sambastai (bây gi^o là vùng đ^ot n^om gi^oa hai n^oc Afghanistan và Pakistan), cũng dùng nh^ong t^op t^oc cai tr^o l^on nhau theo l^oi dân ch^o ch^o không theo v^ong quy^on th^o t^op.

Nh^ong Hy L^op v^on x^ong đáng đ^oc coi là n^oi phát sinh các th^o t^oc dân ch^o, vì nhi^ou lý do. Th^o nh^ot, nhi^ou ng^oi đã nói, đã th^oo lu^on v^o các th^o t^oc quy^ot đ^onh t^op th^o h^o s^o đ^ong, nh^ot là h^o bi^on lu^on cho các th^o t^o đó v^oi các nguyên t^oc căn b^on mà ngày nay v^on còn th^oy giá tr^o. H^o vi^ot ra các quy t^oc căn b^on đó, truy^on đ^on bây gi^o. Ng^oc l^oi, chúng ta không còn gi^o đ^oc bài

viết hay cuốn sách nào của nhà ngôn ngữ học dân Vaishali hoặc Sambastai. Các quy tắc sống chung của tầng đoàn thể Đốc Phức thì được giữ lại nhà ngôn ngữ học áp dụng trong tập thể của nhà ngôn ngữ học tu hành đó thôi. Không thấy được tập nào của Đốc Phức được cho của xã hội chung quanh cũng “phải sống theo các quy tắc tập do dân chủ” như trong tầng đoàn. Có thể nhiều người cũng có nhà ngôn ngữ tập được cách mạng đó nhà ngôn ngữ học chính quyền được người bắt giữ họ.

Các tập được “cách mạng” của họ cũng chết theo họ trong nhà ngôn ngữ học “học tập cải tạo” của các vua chúa. Cho nên, người Hy Lạp và người đáng được coi là nhà ngôn ngữ học để nói nôm na cho người dân chủ.

Chúng ta biết là nhà ngôn ngữ học sống dân chủ đầu tiên là A Ti Na còn thiêu sót, nhất là thiêu quan niệm và tập do, và bình được cho tập cải thiện con người, không phân biệt nam nữ và không theo chủ nghĩa “lý lịch.” Nhà ngôn ngữ học còn thiêu đó, bây giờ gọi là nhà ngôn ngữ học làm người, hay nhân quyền. Ngày nay, một quốc gia tập gọi là dân chủ mà thiêu tập do, không bình được, không tôn trọng các quyền làm người thì vẫn bị coi là chủ nghĩa tập thể dân chủ.

Mặc dù còn thiêu nhiều quy tắc quan trọng đó, các triết gia Hy Lạp đã để nói tập được cho chủ tập do dân chủ để sau và nhiều nguyên tắc lớn. Thí dụ, người Hy Lạp đã đề cao khái niệm thẩm mỹ tôn pháp luật, giống như người Á Đông nói “Pháp bất vi thân,” pháp luật không phân biệt người thân hay người ngoài. Aristotle viết: “Tập cải thiện con người để có tình cảm, nhà ngôn luật pháp thì không.” Đây là một quy tắc quan trọng, vì luật pháp là một bộ để cho con người được sống tập do.

Người ta cảm thấy tập do vì tập cải thiện người để có được một pháp luật chung, như nhau. Mọi người có thể đoán trước khi tính làm một việc nào thì hành được của mình sẽ được luật pháp xét xem một các công bình. Chúng ta, ai lái xe vượt đèn đỏ để có thể bị phạt như nhau, dù xe mang biển số công an hay không. Ai ăn hối lộ cũng bị xử theo nhà ngôn ngữ để luật giống nhau. Biết như vậy, mọi người cảm thấy cuộc sống an toàn trong pháp luật. Vì ai cũng được luật pháp bảo vệ, không lo ông quan tòa xét xử thiên vị, tùy hứng, hoặc xử theo chủ thể của vua quan. Chúng ta gọi đó là sự an toàn và pháp lý.

Từ đó chúng ta mới thấy một vai trò lớn của pháp luật, là luật pháp nên để nhà ngôn ngữ học học trên quyền tập do của mọi người, để biết là giới hạn quy định hành của nhà ngôn ngữ học cai trị. Khi nhà ngôn ngữ học cảm quyền nói họ sẽ cai trị bằng pháp luật, chúng ta biết là quyền hạn của chính họ bắt đầu bị giới hạn. Một căn bản của chủ tập do dân chủ là giới hạn quy định hành của nhà nước. Đó là để bảo vệ tính chất bình được trong cuộc sống. Sĩ gia Herodotus người Hy Lạp gọi

Cái nôi c̣a Dân Cḥ

Tác Giả: Ngô Nhân Ḍng

Thứ Bảy, 24 Tháng 10 Năm 2009 05:59

quỵn bình đ̣ng tṛ̣c pháp lụt là “isonomia,” ṭc là ṃi ng̣̣i đ̣̣c đ̣i x̣ nḥ nhau. Do đó, ai cũng c̣m tḥy có ṭ do, không lo ḅ đàn áp ḅt công. Trong vòng ḅo ṿ c̣a pháp lụt, ṃi ng̣̣i tha ḥ ṃu c̣u ḥnh phúc, không ḅ ai ép bục mà cũng không ai c̣m đoán đ̣̣c.

Ṭ nḥng ṇn ṭng đó, loài ng̣̣i đã xây ḍng nên nḥng quy ṭc ṣng chung khác, mà bây gị chúng ta g̣i là cḥ đ̣ dân cḥ ṭ do. Cho nên, rút cục chúng ta ṿn pḥi c̣m ̣n các hịn trịt Hy Ḷp tṛ̣c đây ḥn 2000 năm đã đ̣t ra nḥng ṇn móng ṭ đó loài ng̣̣i ḍng lên các cḥ đ̣ dân cḥ bây gị!